

”נפגשים בפרשה”, התשע”א

פרשת ויקרא

הרב אבינר ואלישיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. אנו מתחילים את ספר ”תורת כהנים” שברובו עוסק בעבודת הקרבנות. ולכאורה בראיה עכשווית נראה שאין מוסריות בעבודת הקרבנות?

נכון להיום, עוד לא הגיע הזמן לבנות המקדש ולהקריב קרבנות. עלינו להשקיע בבנין המלכות שלנו בארצנו. אך אין זה אומר שצריכים לוותר על החלום העליון והמחשבה העליונה של הקרבנות.

הרב קוק אומר (בחזון הצמחונות והשלום) שכל זמן שבני אדם אוכלים בע”ח הם עוד לא בשלים לשאול שאלות בסגנון - ”כיצד יתכן שמקריבים קרבנות לשם עבודת ה’?”. כל עוד המוסריות האנושית טרם הגיעה לדרגה מספיק גבוהה, הדבר יהיה צביעות בעלמא. יותר מכך, יש סכנה גדולה בדבר - שעלולים להגיע למצב בו מתנהגים במוסריות לבע”ח ובמקביל מתאכזרים לבני אדם.

למשל: אדם שמוצא תולעת חיה במאכל שלו נזהר מלאכול אותה, אבל אין לו בעיה ”לאכול” את חברו בעודו חי. ובמילי דדיחותא, על זה אמר דוד המלך שנרדף רוב ימי חייו: ”אנכי תולעת, ולא איש”...

ברגע שהאנושות תגיע לבשלות מוסרית שבה לא תהיה אכזריות כלפי בני אדם (בין אם פיזית - במלחמות למשל, בין אם בדיבור - עלבונות ולשון הרע), אז תוכל היא לעבור לשלב של מוסריות מלאה כלפי בע”ח.

ולענייננו, שורש עבודת הקרבנות הוא הקרבה עצמית של האדם אל בוראו. אנו למדים זאת מיצחק אבינו שהיה מוכן להקריב עצמו לה’, ושם התחדש לנו שהקב”ה ציווה להקריב האיל תחתיו. כאשר אדם מקריב בהמה, האדם עובד את ה’ בדמיון (כך אומר הרב קוק ב”ערפילי טוהר”), שכן עליו לעבור זיכוך פנימי במחשבה שכל מה שנעשה לבהמה היה באמת צריך להעשות עליו.

ב. אבל יש דעה הסוברת שהקרבנות יתבטלו לעתיד לבוא.

זוהי בוודאי לא דעת הרמב”ם - שכן הוא כתב הלכות קרבנות ולא דעת אנשי כנסת הגדולה - שכן אנו רואים בתפילתנו שאיפה תמידית לבנין בית המקדש. יש שני מאמרי חז”ל שסותרים לכאורה זה את זה בענין זה - האחד אומר שלעתיד לבוא המצוות בטלות, השני אומר שלא. וכן גם לגבי קרבנות.

הרב קוק התייחס לשאלה זו ואמר שהביטוי ”לעתיד לבוא” הוא כ”כ רחב, שניתן להכניס בתוכו את כל הדעות. כלומר, יש זמן שבו יהיה ביהמ”ק עם קרבנות, ויהיה זמן עתידי בו לא יהיו קרבנות.

שוב, אותו רעיון חוזר כאן - כרגע האנושות לא בשלה למוסריות ברמה כזו שלא יהיה קרבנות. אבל, יבוא יום והמוסריות האנושית תתעדן כפי שהיה בתחילה - לאדם הראשון לא הותר לאכול בשר, אלא צומח.

ה. האם יש ערך לצמחונות כיום?

כמובן שאין לגרום צער לבעלי חיים ללא סיבה, ומהבחינה הזו הצמחונות ערכית. אבל, כפי שאמרנו - היו אנשים רבים שהיו צמחוניים ובו בזמן אכזריים לבני אדם - כך היה מנהל מחנה אשוויץ, וכך היה גם הצורר הגרמני בעצמו. הרב צבי יהודה כתב לאביו שהוא שוקל להיות צמחוני, ואביו ענה לו בנחרצות שלא יעשה זאת. לכן, רק יחידי סגולה יכולים להיות צמחוניים אמיתיים בימינו.

ו. עד כמה יש ענין לעסוק בימינו בהלכות קרבנות, ובסדר "קדשים" בכלל?

כמובן שצריך ללמוד כל התורה כולה. אך עדיין צריך לעשות סדרי עדיפויות, ולא ללכת לאף אחת מהקיצוניות. קודם כל ללמוד מועד, נזיקין, נשים וכד' - דברים היותר רלוונטיים לחיי היום-יום, ולאחר מכן יש ללמוד גם קדשים, הקשורים לעתיד לבוא.

ג. בהקשר דומה, כיום עולה השאלה בערב יום כיפור לגבי מנהג הכפרות. כיצד יש לנהוג בענין זה?

הש"ע מביא את דברי הרשב"א אומר באמת שאין לנהוג כפרות בתרנגולים, שכן הדבר הוא "מדרכי האמורי". אך יתר הפוסקים לא סוברים כך, אלא אומרים שהדבר דומה לקרבנות - ע"י הכפרות האדם מדמה שמה שנעשה לתרנגול היה צריך להעשות עליו מצד הדין, וע"י הוא עושה בתשובה (אחרי המעשים נמשכים הלבבות).

ובאמת, במקום שבו הדבר לא משפיע על האדם בצורה זו - טוב יותר שיעשה כפרות על כסף בלבד. יש שנהגו לעשות כפרות על דגים, או על צמחים. כל האמצעים כשרים - ובלבד שהמטרה האמיתית תשורת: עשיית תשובה מצד האדם בעזרת האמצעים.

ד. כפי שאמרנו, הקרבנות מטרתם לקרב את האדם אל הקב"ה, שכן הקב"ה לא זקוק לקרבנות. מצד שני, יש ביטויים רבים בתורה שיכולים לגרום לנו לחשוב אחרת, למשל: "ריח ניחוח אשה לה".

השאלה הזו היא יותר כללית ונוגעת לכל המצוות כולן שניתנו לבני אדם לטובתם בלבד, ואין להם השפעה על הבורא, וכך אומר באמת הרמב"ם בהקדמה לספר המצוות.

אבל צריך לעשות הבחנה מסוימת: הקב"ה אמנם לא צריך את המצוות, אבל הקב"ה רוצה בקיומן ע"י בני האדם (שכן הוא רוצה בטובתם). לכן, התורה דיברה בלשון בני אדם ואמרה שהדבר עושה כביכול נחת רוח לקב"ה.

שבת שלום ומבורך